

KOSOVA'DA YENİ DÖNEM VE BÖLGENİN GELECEĞİ

Emin Emin

Referans için: Emin, Emin. "Kosova'da Yeni Dönem ve Bölgenin Geleceği", İNSAMER, 17.10.2019.

Analiz

Kosova'da 6 Ekim tarihinde gerçekleştirilen erken seçimlerden Kendin Karar Al Hareketi (*Levizja Vetëvendosje*) ve lideri Albin Kurti oyların %25,5'ini alarak birinci parti olarak çıktı. Kosova'nın en eski siyasi partisi ve başbakanlık yarışında tek kadın adaya sahip olan Kosova Demokratik Birliği (LDK) ise %24,8 oranında oy ile ikinci oldu. Kosova siyasetinin en baskın partilerinden olan Kosova Demokrat Partisi (PDK) de oyların %21,1'ini alarak seçim yarışında üçüncü sırada kaldı.

Resmî sonuçların açıklanmasından sonraki koalisyon görüşmeleri akabinde Albin Kurti başbakanlığında, LDK ile ortak bir hükümetin kurulması bekleniyor. Vetëvendosje ve LDK ortaklığı ile kurulacak olası hükümet, aynı zamanda bağımsızlık sonrasında kurulan tüm hükümetlerde koalisyon ortağı olarak yer almayı başaran PDK'nın olmadığı ilk hükümet olarak da tarihe geçecek.

Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) komutanlarının içinde olmadığı Vetëvendosje ve LDK partilerinin ortaklığında kurulacak olası bir hükümet, UÇK mensuplarının sözde savaş suçu işledikleri iddiasıyla sorgu için Lahey'e davet edildiği bugünlerde, diğerlerine kıyasla daha istikrarlı olacaktır.

Kosova Başbakanı Ramush Haradinay, 1998'den 2000 yılına kadar Kosova savaşı sırasında ve hemen sonrasında işlenen suçları araştıran Kosova Savaş Suçları Özel Mahkemesi tarafından sorguya çağrılması üzerine, 19 Temmuz'da istifa ettiğini açıklamıştı.

Haradinay'ın, Hollanda'nın Lahey kentindeki mahkemeye başbakan olarak değil, sade bir Kosova vatandaşı olarak çıkmak adına görevinden istifa ettiğini açıklamasının ardından Kosova meclisinde 22 Ağustos tarihinde gerçekleştirilen oylamada, oy çokluğu ile meclisin feshedilmesi ve erken seçime gidilmesi

kararı alınmıştı. Söz konusu kararnameyi 26 Ağustos'ta imzalayan Cumhurbaşkanı Hashim Taçi de erken seçimin 6 Ekim 2019 tarihinde yapılması talimatını vermişti.

Seçim sonuçları ne anlatıyor?

Kosova Merkez Seçim Komisyonu'nun (KQZ) açıkladığı resmî olmayan ilk sonuçlara göre, kayıtlı 1.938.869 seçmenin %44,18'i seçimde oy kullandı. Oyların %50'sini yukarıda belirtildiği gibi iki büyük parti alırken, %21,1'ini Kosova Demokratik Partisi (PDK), %11,5'ini Kosova'nın Geleceği İçin İttifak (AAK) ile Sosyal Demokrat Parti'nin (PSD) oluşturduğu ittifak, %4,8'ini Sosyal Demokrat Girişim (NISMA), Yeni Kosova İttifakı (AKR) ve Adalet Partisi'nin (PD) oluşturduğu ittifak aldı.

Seçim sonucu ortaya çıkan tabloya göre NISMA, AKR ve PD'nin oluşturduğu ittifakın meclise girmek için gerekli olan %5'lik barajı aşamaması, Vetëvendosje ve LDK'nın kuracağı olası bir koalisyon hükümetine azınlık partilerinin desteği olmaksızın yönetim hakkı sağlayacak. Çünkü 120 sandalyeden oluşan Kosova meclisinde 100 sandalye doğrudan seçimle meclise girmeye hak kazanan milletvekillerine ayrılırken, 20'si azınlıklar için ayrılmıştır. Bu durumda, hükümet kurmak için gerekli 61 milletvekilinin Vetëvendosje ve LDK sıralarından çıkacağı tahmin edilmektedir.

Azınlık partilerine ihtiyaç duyulmayan böylesi bir koalisyon ortaklığı, ülkede Sırbistan'ın yoğun etkisi altında kalan ve son seçimlerde oyların %6,2'sini almayı başaran Sırp Listesi'ni de kilit rolden çıkartmıştır. Bu durumun getirdiği özgüven sonucu Vetëvendosje lideri Kurti, yaptığı açıklamada, kurulacak olası hükümette, kanunen de mecburi olduğu üzere, Sırp toplumundan bir bakan olacağını, ancak söz konusu bakanın Sırp Listesi'nden olmayacağını belirtti.

Vetëvendosje Hareketi'nin Başarısı

Kosova'da gerçekleştirilen son iki genel seçimde parti olarak en fazla oyu almayı

başaran Vetëvendosje Hareketi, Kosova'nın kendi kaderini belirlemesi gerektiğini savunarak Kosova halkını ülkenin geleceği hakkında yapılan uluslararası anlaşmalara karşı çıkmaya zorlamak amacıyla kurulan bir sokak hareketi olarak siyaset sahnesine çıktı. Uluslararası aktörler tarafından sürdürülen müzakereleri protesto etmek maksadıyla Birleşmiş Milletler (BM) Kosova Geçici Yönetim Misyonu genel merkez duvarları başta olmak üzere, tüm şehirlerde duvarlara *"Jo Negociata! Vetëvendosje!"* (Müzakerelere hayır! Kendi başına karar ver!) sloganı yazıldı.

2010 yılında ilk defa katıldığı parlamento seçimlerine kadar birçok farklı ve büyük sokak gösterisi düzenleyen Vetëvendosje, seçimlerde %12,4 civarında oy alarak meclise 14 milletvekili gönderdi. Hareketin bundan böyle sokak gösterilerinden ziyade siyasi arenada boy göstermesi bekleniyordu ancak bir sokak hareketi olarak kurulan Vetëvendosje, her iki alanda da aktif olmayı sürdürdü ve toplumu ilgilendiren konularda on binleri sokağa dökmeyi başardı.

Vetëvendosje Hareketi liderinin ve milletvekillerinin 2015 yılında Sırbistan'la ilişkilerin normalleştirilmesini öngören anlaşmaların ele alındığı meclis oturumlarında göz yaşartıcı bomba kullanmaları, sokak gösterilerini meclise taşıdıklarının göstergesi oldu.

2017 yılında gerçekleştirilen erken seçimlerde, çoğu rakibinin aksine seçimlere tek başına katılma kararı alan Vetëvendosje, oyların %27'sini alarak meclise 32 milletvekili göndermeyi başardı; ancak rakip dört siyasi partinin bir araya gelerek koalisyon hükümetini kurması, Vetëvendosje Hareketi'ni muhalefette bıraktı.

Özellikle genç nüfus arasında popülaritesi her geçen gün artan Vetëvendosje'nin son seçimlerde elde ettiği başarı oldukça önemli. Zira 2017 yılındaki seçimlerden kısa süre sonra partinin önde gelen isimlerinden olan Priştina Belediye Başkanı Shpend Ahmeti dâhil 2

belediye başkanı ve 12 milletvekilinin istifasına rağmen Vetëvendosje Hareketi girdiği ilk seçimlerde oy oranını neredeyse aynı seviyede tutmayı başardı.

Vetëvendosje'nin bir diğer başarısı ise, milletvekili çıkaramayacak kadar düşük oy oranlarına sahip partilerden isimleri kendi saflarından aday göstermesi oldu; böylece başka partilerle açık bir koalisyon kurmamış gibi görünse de aslında birçok küçük parti ile iş birliği yaptı.

Kurulacak Hükümetten Beklentiler

Uluslararası basında yer alan haberlere bakıldığında Kosova'nın en büyük sorununun Sırbistan ile tıkanan diyalog süreci olduğu düşünülüyor ancak Kosovalılar için temel sorun bu değil. 2019 yılı Mart ayında Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI) tarafından yapılan bir anket, işsizlik ve yolsuzluğun Kosova halkının en büyük iki problemi olduğunu ortaya koydu. Akabinde Avrupa Birliği (AB) ülkelerine vizesiz seyahat hakkı, sağlık hizmetlerinin kalitesi, eğitim, temiz suya erişim gibi konular, halkın Sırbistan-Kosova diyalog sürecinden çok daha fazla önem verdiği sorunlar olarak sıralandı.

Kosovalıların bu taleplerini doğru okuyan siyasi partilerin açıkladıkları programlarında bu konularla ilgili vaatler dikkat çekmekteydi. Tüm partiler Kosova halkının bu konularda oldukça hassas ve gergin olduğunun farkındaydı. Bu bağlamda adaylar, yolsuzluk, adam kayırma ve organize suçlarla mücadele, işsizlik oranlarının azaltılması vb. sözler verdi. Hasılı adaylar, uluslararası toplumun Sırbistan ile diyalog sürecinin devam etmesi yönündeki baskılarına rağmen, Kosova halkını ilgilendiren bahsi geçen iç sorunlara öncelik vermeye söz verdiler.

Şüphesiz burada öne çıkan iç sorunların çözülmesi gerçeği, Sırbistan ile devam eden diyalog sürecinin nihayete erdirilmesinin gerekliliğini ortadan kaldırmıyor. Çünkü Kosova'nın BM başta olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşlara üyeliğinin Sırbistan ile

olan anlaşmazlığı sebebiyle engellenmesi, her ne kadar ucuz iş gücüne sahip olsa da, Kosova'yı yatırımcılar için cazip bir destinasyon olmaktan çıkartıyor.

Kosova-Sırbistan diyalog süreci, Kasım 2018'de Kosova Başbakanı Ramush Haradinay'ın Sırbistan ve Bosna-Hersek'e Kosova'nın bağımsızlığını tanınamalarından dolayı %100 gümrük vergisi uygulama kararı almasıyla çıkmaza girmişti. Bu karar üzerine Sırbistan, gümrük vergilerinin bu şekilde uygulanması hâlinde Priştina yönetimi ile herhangi diyalog süreci yürütülmeyeceği ultimatomeni vermişti. Ancak Kosova tarafının bağımsızlığın tanınması konusunda ısrarcı olması, zaten binbir güçlük ve zorlamayla devam eden diyalog sürecini sekteye uğrattı.

Sırbistan kendi toprağı olarak gördüğü Kosova'yı bağımsız bir devlet olarak tanımasa da gümrük vergilerinin kalkması durumunda AB ara buluculuğunda sürdürülen diyalog süreci kapsamında Kosovalı yetkililerle masaya oturacaktır. Sırbistan'ın bu tutumu karşısında, uzun yıllardır diyalog sürecinin mütekabiliyet esasına göre devam etmesi gerektiğini savunun Vetëvendosje Hareketi'nin bundan sonra nasıl hareket edeceği merak edilmektedir.

Çok güçlü bir lider profiline sahip olan Albin Kurti'nin muhalefetteyken verdiği sözlere bakıldığında Kosova'nın önceki dönemlerden farklı olarak çok daha bağımsız hareket edeceği beklentileri had safhadadır. Ancak bu noktada göz ardı edilmemesi gereken konu, Kosova'nın devletleşme sürecini tamamlayamamış olması ve uluslararası desteğe duyduğu ihtiyaçtır.

Yeni Dönemde Türkiye ile İlişkiler

Vetëvendosje Hareketi bugüne kadar muhalefette olmasının getirdiği koşullar sebebiyle Türkiye-Kosova ilişkilerinde muhalif kimliği ile tanınsa da 2019 yılının yaz aylarında Vetvendosje üyelerinin Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret, aslında önümüzdeki dönemde Türkiye ile iyi ilişkiler geliştirme niyetinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Söz konusu ziyaret sırasında *Anadolu Ajansı*'na verdiği röportajda¹ Kurti, Türkiye'nin hükümette kimin olduğuna bakmaksızın Kosova'ya desteğe devam edeceğini ve partisinin de ister hükümette olsun ister muhalefette, Türkiye ile iyi ilişkiler kurmak istediğini belirtti. Kurti ayrıca Türkiye'nin Kosova'da en büyük yatırımcılardan biri olduğunun farkında olduklarını ve Türkiye'deki Arnavut asıllı ve Türk iş adamlarının Kosova'ya daha fazla yatırım yapmalarına ihtiyaç duyduklarını da söyledi.

Vetëvendosje Hareketi lideri Kurti, Sırbistan'ın Kosova ve Arnavutlarla ilgili iddiaların gerçek olmadığını, mitleştirilmiş yalanlar olduğunu,

bunu kanıtlamak için de Osmanlı arşivlerinde çalışacak Osmanolog ve tarihçilere finansal destek sağlayacaklarını açıkladı.

Bu noktada son dönemde Sırbistan ile ilişkilerini geliştiren Türkiye'nin Kosova-Sırbistan sürecinin ilerlemesi adına bazı girişimlerde bulunması da beklenebilir. Ayrıca ekim ayı başında Sırbistan'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da katılımıyla altı yıllık bir kesintiden sonra tekrardan gerçekleştirilen Türkiye-Sırbistan-Bosna Hersek Üçlü Zirvesi'ne benzer bir zirvenin Kosova-Sırbistan-Türkiye arasında düzenlenmesi de taraflar arasındaki sorunların çözümü adına faydalı bir girişim olacaktır.

Sonnotlar

¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiyeden-arnavutluk-ve-kosova-icin-ortak-bir-politika-talebimiz-var/1517055>